

Fylkesmannen i Vestfold

Kvalitetsarbeid og tilsyn

Samfunnsmedisin – obligatorisk kurs D
Tønsberg 17. - 19. april 2018

Sigmund Skei, kommuneoverlege i Tønsberg
Henning Mørland, fylkeslege i Vestfold

Kurset i hovedtrekk

Tirsdag:

- Innledning, begreper, statlig tilsyn
- Kvalitetsarbeid i spesialisthelsetjenesten

Onsdag:

- Kvalitetsarbeid i primærhelsetjenesten
- Miljørettet helsevern
- Sosialt program/kursmiddag

Torsdag

- Avvik og klagebehandling
- Kvalitetsindikatorer

Gjennomgående :

*Egenaktivitet med
forberedende
hjemmeoppgave og
gruppediskusjoner*

*Innledning og
forelesere med lokal
tilknytning*

*Nettverksbygging er et
viktig formål med kurs
og samlinger*

Fylkesmannen i Vestfold

Innføring og begreper. Om kommunalt og statlig tilsyn, tilsynsmetoder, organisering av statlig tilsynsmyndighet, kvalitetsarbeid og internkontroll

Henning Mørland
fylkeslege/avdelingsdirektør

Fylkesmannen i Vestfold

Disposisjon

Kvalitetsarbeid og kvalitetsarbeid

Ny forskrift om kvalitetsarbeid og ledelse i helse- omsorgstjenesten

Kommunalt og statlig tilsyn

Tilsynsmyndighet med helsetjenesten

Tilsyn og tilsynsmetoder

Første gruppeoppgave

Dette kurset har navn/innhold *kvalitetsarbeid* og *tilsyn*

- Hva legger dere i disse begrepene?
- Er det forskjeller, og i så fall hva?
- Er det også likheter / fellestrekk?

Diskuter og bruk gjerne med eksempler fra egen jobb og erfaring

Bruk gjerne også momenter fra hjemmeoppgaven som var forberedelse til kurset

Fylkesmannen i Vestfold

Ny forskrift fra 1.1.2017

Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten

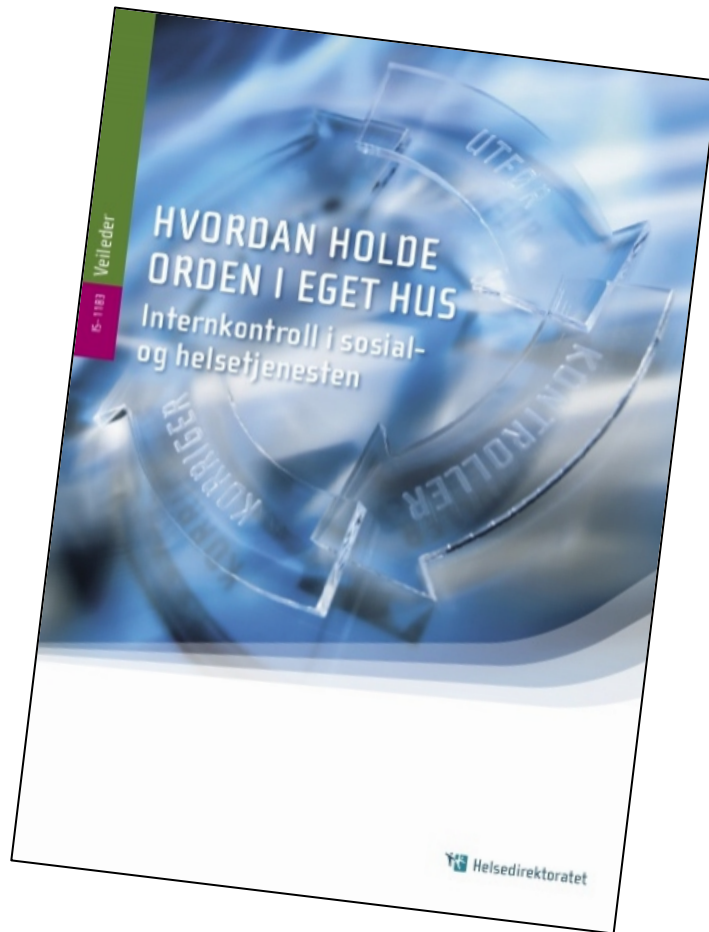
Trådte i kraft 1.1.2017 og erstattet Forskrift om internkontroll i helse- og omsorgstjenesten

- bare nytt navn?
- eller også nytt innhold?
- betydning for deg som samfunnsmedisiner?

Hvordan holde orden i eget hus

- godt kjent, implementert og integrert i virksomheten?
- eller internkontroll og kvalitetsarbeid mer som et løsrevet prosjekt?

Pasientsikkerhet og kvalitetsarbeid

Ny forskrift og ny faglig veileder:

- Eierskap og ansvar ligger i helse- og omsorgstjenestene
- Arbeidet utføres i virksomhetene
- Tydelig ledelsesforankring
- Virkemidler i kvalitetsforbedringsarbeidet

Løpende kvalitetsforbedring

Kontinuerlig læring, utvikling og forbedring:

- Planlegge § 6
- Gjennomføre § 7
- Evaluere § 8
- Korrigere § 9

Hva er kvalitet?

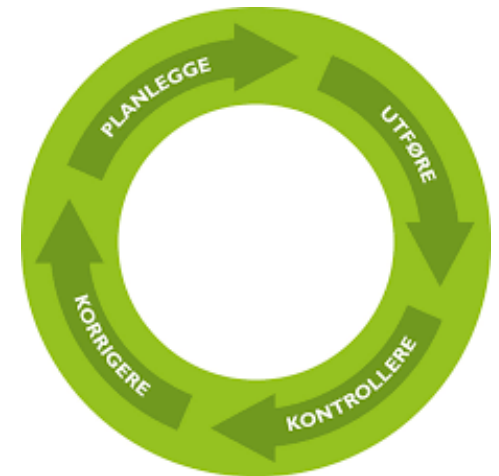
- Virksomheten skal yte helse- og omsorgstjenester i samsvar med lov og retningslinjer og sørge at befolkningens behov for tjenester blir ivaretatt
- Både kvalitative og kvantitative mål som skal oppnås
- Virksomheten kan være et sykehus, en kommune, et sykehjem, en avdeling, en bemannet bolig mv
- Kvalitetskravene vil selvsagt variere med hvilken type virksomhet og hvilke typer tjenester som er aktuelle

Andre gruppeoppgave

Kommunen har hatt flere tilsyn hvor det har blitt påpekt mangler ved legemiddel-håndteringen i en gruppebolig for personer med utviklingshemning. Kommunestyret har fattet vedtak om at det må ryddes opp i dette. Kommuneledelsen anser at dette er en eget oppgave for kommuneoverlegen å finne ut av.

Hvordan kunne en slik endring (kvalitetsprosjekt) vært gjennomført. Diskuter hovedprinsippene og bruk systematikken i *kvalitetsforbedringssirkelen*.

Styringssystemet er et sentralt begrep

Styringssystemet er de aktiviteter, systemer og prosesser som tas i bruk for å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten slik at den samsvarer med krav fastsatt i eller i medhold av helse- og omsorgslovgivningen.

- Verdier og virksomhetsstrategi
- Organisasjonskart
- Oppgavefordeling, ansvar- og myndighetsforhold
- Interne fag- og saksbehandlingsprosedyrer
- Rutiner for dokumentasjon/ journalføring
- Rutiner for opplæring
- Rutiner for avvik og uønskede hendelser
- Rutiner for risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS)
- Rutiner for klagebehandling
- Rutiner for medvirkning og brukererfaringer

Kommunalt og statlig tilsyn

Kommunen som tilsynsmyndighet:

- Med tilsyn forstås her tiltak utover ansvaret for internkontroll
- Ofte en *kan-oppgave*, noen ganger en *skal-oppgave*

Staten som tilsynsmyndighet:

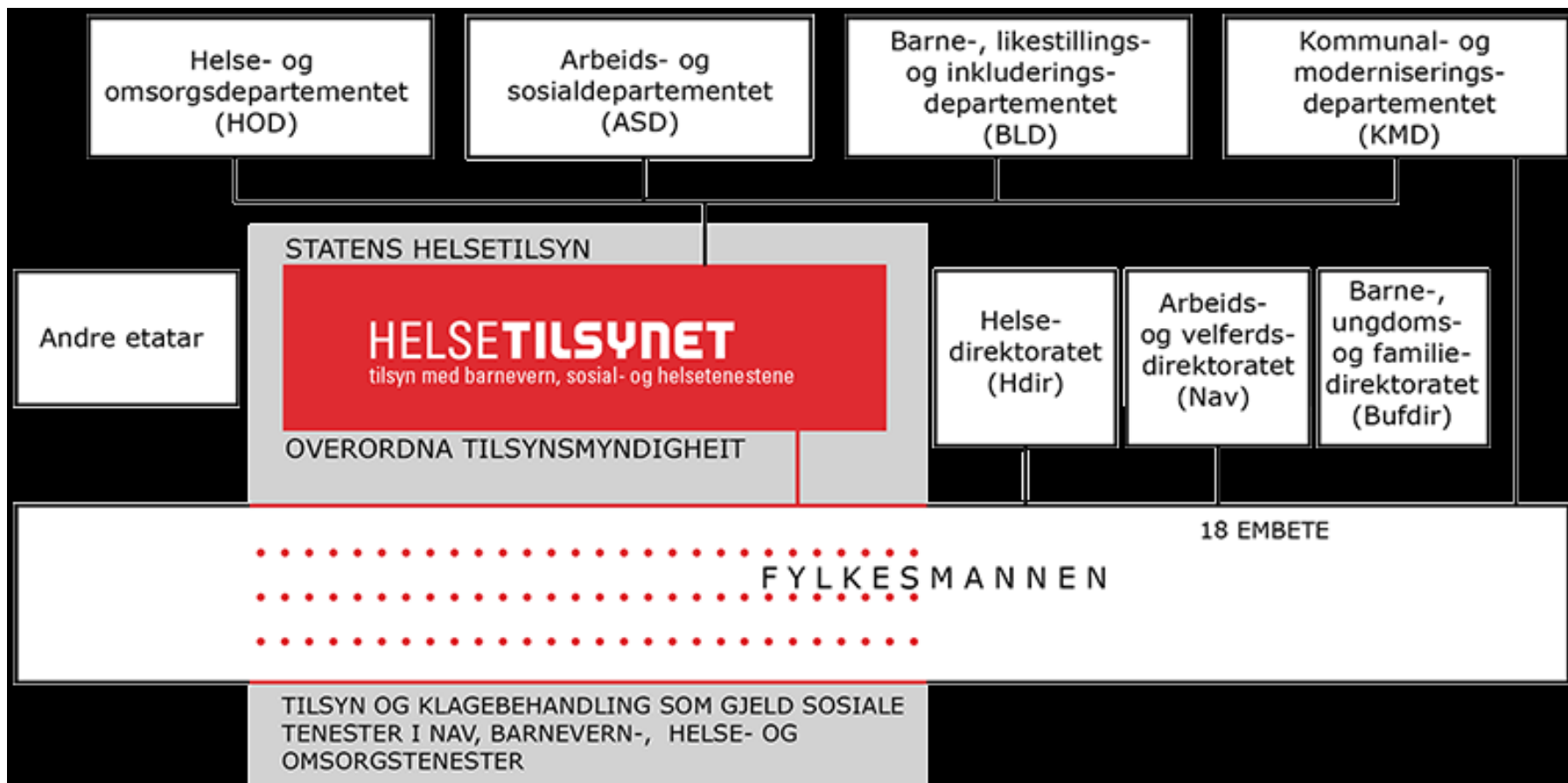
- Mange sektorspesifikke tilsyn: Finanstilsynet, Post- og teletilsynet, Forurensningstilsynet, Mattilsynet, *Helsetilsynet*, Arbeidstilsynet, Datatilsynet, Landbrukstilsynet mfl
- Flere tilsynsmyndigheter har Fylkesmannen som regional myndighet

Fylkesmannen i Vestfold

Statlig tilsyn med helse- omsorg- sosial- og barneverntjeneste

Fylkesmannen i Vestfold

Tilsynsmyndighetenes samfunnsoppdrag

Helsetilsynets visjon: *vårt tilsyn – din trygghet*
Bidra til forsvarlige helse- og omsorgstjenester

Formål med tilsyn er

- pasient- og brukersikkerhet
- læring og kvalitetsforbedring
- *sikkerhetsfunksjon overfor uegnet helsepersonell*

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Fylkesmannen i Vestfold

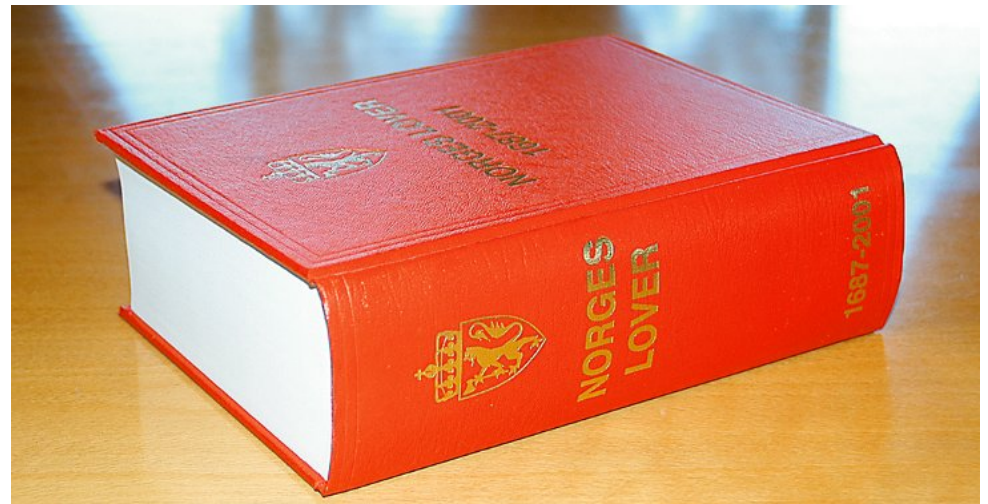

Tilsynsmyndigheten skal *ikke*

Være en instans for second-opinion vurdering

Gjennomføre etterforskning eller ilegge straff

Utrede erstatningsspørsmål

Tilsynsmyndighetenes oppgaver

Tilsynsmyndigheten for helse- og omsorgstjenesten er organisert på to nivåer i Norge:

- Statens helsetilsyn er overordnet myndighet og utarbeider planer, retningslinjer og styringsmål for fylkesmennene. Helsetilsynet fastsetter også tema for landsomfattende tilsyn (planlagte tilsyn)
- Fylkesmannen er primærinstans og sluttbehandler de fleste klage- og tilsynssaker
- Tilsyn med enkeltpersonell som kan medføre administrative reaksjoner oversendes til Statens helsetilsyn for endelig avgjørelse (administrativ reaksjon er advarsel, tap av forskrivningsrett og begrensnig eller tap av autorisasjon)

Fylkesmannens rolle og oppgaver

Fylkesmannen er et ordinært statlig forvaltningsorgan

Fylkesmannens myndighets- og ansvarsområder:

1. Iverksetter av nasjonal politikk i fylket
2. Samordningsmyndighet
3. Rettssikkerhetsmyndighet
4. Informasjon, kunnskapsinnhenting, initiativ og forslag
5. Andre faste oppgaver

For helse- og omsorgstjenesten har fylkesmannen mer utvidet oppgave mot kommunene, mens oppgavene mot spesialisthelsetjenesten i hovedsak er avgrenset til rettssikkerhetsmyndighet (3)

Fylkesmannen og NAV

Fylkesmannen har myndighets- og ansvarsoppgaver mot de kommunale tjenestene i NAV (sosialtjenesten i NAV)

- Tilsyn med tjenestene
- Klageinstans / rettighetsklager
- Opplæring, veiledning, lovfortolkning
- Kompetansehevende tiltak
- Økonomiske tilskuddsordninger
- Oppfølging av kvalifiseringsprogrammet og introduksjonsordningen

Fylkesmannen har ingen/få oppgaver mot de statlige tjenestene/ytelsene i NAV

Gruppeoppgave: Fylkesmannen

Diskuter egne erfaringer med tilsynsmyndigheten. Her vil dere ha ulik bakgrunn og forutsetninger i gruppen. Noen jobber eller har jobbet i tilsynsmyndigheten.

Forslag til diskusjonstema (men bruk gjerne også andre):

- egen erfaring med klage og tilsynssaker
- bidrar Fylkesmannen til forbedring av kvalitet i tjenestene?
- har Fylkesmannen fokus på de riktige og viktige tingene?
- innspill til hvordan jobben burde vært gjort annerledes
- er det problematisk at Fylkesmannen både har rolle som tilsynsmyndighet og rådgivende/veiledende instans?

Klage på helsehjelp: To hovedtyper

1. Rettighetsklage

Pasient har ikke fått oppfylt rettighet, kan omgjøres. Klage etter pasient- og brukerrettighetsloven § 7-2

Behandles først av primærinstans (kommune/sykehus), deretter av Fylkesmannen

2. Klage på behandling: Tilsynssak

Pasient som opplever dårlig/feil behandling kan be tilsynsmyndigheten om en vurdering av forholdet. Behandles av Fylkesmannen. Pbrl § 7-4.

Fylkesmannens tilsyn

1. Planlagt tilsyn (systemrevisjon)
2. Hendelsesbasert tilsyn: Enkeltsak
  - Klage fra pasient eller pårørende
  - Klage gjennom Pasient- og brukerombudet
  - Bekymringsmelding fra arbeidsgiver/oppdragsgiver
  - Henvendelse fra annen helsetjeneste/apotek
  - Etter anmodning fra annen offentlig myndighet (NAV, HELFO, politi, Helsedirektoratet/autorisasjonsmyndighet)
  - På eget initiativ, ofte som følge av tilsyn med annen instans, evt etter oppslag i media

Planlagte tilsyn

Gjennomføres gjerne som systemrevisjoner

En systematisk undersøkelse av virksomhetens internkontroll og styringssystem

Ofte landsomfattende tilsyn, men kan også være egeninitiert av Fylkesmannen

Tilsyn skal være basert på risiko- og sårbarhetsvurdering, og ha fokus på områder med fare for svikt og pasientsikkerhet

Enkeltsaker (pasientjournaler) kan inngå som dokumentgrunnlag, men vurdering av enkeltsaker er ikke hensikten med tilsynet

Tilsynsobjekt (hvem det føres tilsyn med)

- Planlagte tilsyn retter seg alltid mot virksomhet (sykehus/kommune)
- Rettighetsklager retter seg også mot virksomhet
- For hendelsesbaserte tilsyn brukes også som hovedregel "virksomhetsperspektivet", men slike tilsyn kan også rette seg mot enkeltpersonell
- Noen klager kan vanskelig behandles på virksomhetsnivå
- Fastlegen oppleves som mer utsatt, som både «virksomhet» og enkeltpersonell, samt forskrivning av legemidler

Grunnlag/vurderingstema i tilsynssaken

- Innhold i behandlingen (forsvarlig helsehjelp)
- Dokumentasjon/journalføring
- Prinsipp om kontradiksjon

- For enkeltpersonell - egnethet i rollen som helsepersonell:
oppførsel, helse/sykdom, rusproblemer, rolleblanding/
pasientforhold, økonomiske misligheter

Forsvarlig helsehjelp

God praksis: Alminnelig anerkjente metoder, tilpasset situasjon

Helhetsvurdering av aktuell situasjon

Faglige kvalifikasjoner (utdanning, erfaring), innrette seg etter egne kvalifikasjoner og innhente bistand og/eller henwise

Forholde seg aktuelt lovverk, forskrifter, nasjonale faglige retningslinjer og veiledere

Anerkjente oppslagsverk (NEL, Best Practice)

Virksomhetens egne rutiner og prosedyrer (internkontroll)

Krav til omsorgsfull hjelp

(av og til kurere, ofte lindre, alltid trøste)

Dokumentasjon - journalføring

Pasientjournalen er et viktig arbeidsverktøy og skal vise at behandlingen er forsvarlig og at relevant lovverk er overholdt

Hva skal dokumenteres: Type kontakt, bakgrunn for helsehjelp, observasjoner/funn, vurderinger, beslutninger, tiltak/ behandling, resultat/oppfølging, evt. vurdering av samtykkekompetanse, informasjon gitt til pasient og evt pårørende, samhandling med andre (når aktuelt)

Gruppeoppgave: hvordan håndtere?

Som kommuneoverlege får du en del henvendelser og klager fra pasienter og pårørende som gjelder fastlegers virksomhet.

Hvordan vurderer dere å følge opp disse henvendelsene:

- klage fra pasient på lang ventetid på telefon på fastlegekontoret
- klage fra hjemmetjenesten på at fastlegen er lite flinkt til å kommunisere elektronisk (plo-melding)
- klage fra pårørende om at fastlegen skriver ut for mye Valium til en pasient
- klage fra pasient om at fastlegekontoret virker rotete og ”uhygienisk”
- klage fra lokalsykehuset om at fastlegen henviser (for) mange pasienter og at henvisningene er dårlig begrunnet

Virker tilsyn?

Bidrar tilsyn til bedret kvalitet i tjenestene?

- En klagesak/rettighetsklage kan endres/omgjøres av Fylkesmannen, slik at klager får medhold. Men fører det nødvendigvis til endret praksis for andre?
- En hendelsesbasert tilsynssak kan gi ”oppreisning” for klager, men fører det nødvendigvis til endret praksis?
- Hva med planlagte tilsyn (systemrevisjoner)? Det foreligger lite forskningsbasert kunnskap på området, men et forskningsprosjekt inngår i landsomfattende tilsyn med sykehusene 2016-2018
- Hva med kommunale tilsyn med miljørettet helsevern i barnehager og skoler?